

SAMARQAND IMORATLARI — TEMURIYLAR DAVRINING ILMIY VA ME'MORIY MEROSI

Nazarov Jamshil Irkinovich

O'zbekiston Davlat Jahon Tillari Universiteti Angren fakulteti
Umumiy fanlar kafedrasida o'qituvchi

Annatsiya: Ushbu maqolada Samarqand shahrining Temuriylar davrida shakllangan me'moriy muhit, qurilgan imoratlar va ularning tarixiy-madaniy ahamiyati keng yoritiladi. Registon majmuasi, Go'ri Amir maqbarasi va Ulug'bek madrasasi misolida o'rta asr Sharq me'morchiligining rivojlanish jarayoni tahlil qilinadi.

Абстрактный: В статье подробно рассматривается архитектурная среда Самарканда эпохи Тимуридов, её историческое и культурное значение. Анализируются ансамбль Регистан, мавзолей Гур-Эмир и медресе Улугбека.

Abstract: This article thoroughly examines the architectural environment of Samarkand during the Timurid era, its historical and cultural significance, focusing on Registan complex, Gur-e-Amir mausoleum, and Ulugh Beg Madrasah.

Kalit so'zlar: Samarqand, Temuriylar, me'morchilik, Registon, Go'ri Amir, Ulug'bek, ilm-fan, madaniyat

KIRISH

Samarqand Markaziy Osiyoning eng qadimiy va eng yirik shaharlaridan biri bo'lib, u jahon sivilizatsiyasi tarixida muhim o'rin egallaydi. Ayniqsa Temuriylar davrida (XIV–XV asrlar) Samarqand siyosiy poytaxt bo'lish bilan birga ilm-fan, madaniyat va me'morchilik markaziga aylandi. Amir Temur tomonidan amalga oshirilgan keng ko'lamli qurilish ishlari shaharni Sharqning eng go'zal va obod shahriga aylantirdi.

ASOSIY QISM

1. Temuriylar davrida shaharsozlik va me'morchilik

Temuriylar davrida me'morchilik davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lgan. Amir Temur "Agar bizning qudratimizni ko'rmoqchi bo'lsangiz, binolarimizga qarang" degan g'oyaga amal qilgan holda ulkan imoratlar qurdirgan.

Bu davrda Samarqandda saroylar, masjidlar, madrasalar va maqbaralar barpo etilgan. Qurilishda g'isht, marmar, koshin, sirlangan plitkalar keng qo'llanilgan. Ranglar uyg'unligi — ko'k, moviy va oltin ranglar Sharq me'morchiligiga xos estetikani yaratgan.

2. Registon majmuasi — ilm va san'at markazi

Registon maydoni Samarqandning yuragi hisoblanadi. U uchta yirik madrasa: Ulug'bek (XV asr), Sherdor (XVII asr) va Tillakori (XVII asr) madrasalaridan iborat.

Ulug‘bek madrasasi ilm-fan markazi bo‘lib, bu yerda astronomiya, matematika va falsafa fanlari o‘qitilgan. Ulug‘bekning o‘zi ham buyuk olim sifatida ilmiy maktab yaratgan.

Sherdor madrasasi o‘z peshtoqlaridagi sher tasvirlari bilan mashhur bo‘lib, Sharq san‘atida noyob hodisa hisoblanadi. Tillakori madrasasi esa ichki bezaklarida oltin suvi bilan ishlangan naqshlari tufayli alohida ajralib turadi.

3. Go‘ri Amir maqbarasi — sulola ramzi

Go‘ri Amir maqbarasi Amir Temur va Temuriylar sulolasining dafn etilgan joyi bo‘lib, XIV–XV asr me‘morchiligining eng yuksak namunalaridan biridir.

Maqbara gumbazi moviy rangda bo‘lib, osmon bilan uyg‘unlikni ifodalaydi. Ichki bezaklarda Qur‘on oyatlari, geometrik naqshlar va marmar ustunlar ishlatilgan. Bu inshoot Sharq me‘morchilik maktabining eng mukammal namunalaridan biri hisoblanadi.

4. Ulug‘bek va ilmiy meros

Ulug‘bek nafaqat hukmdor, balki buyuk olim ham bo‘lgan. Uning rahbarligida Samarqand ilm-fan markaziga aylangan. Ulug‘bek rasadxonasi va madrasasi astronomiya rivojiga katta hissa qo‘shgan.

Ulug‘bekning ilmiy yondashuvi Temuriylar davrida me‘morchilik va fan uyg‘unligini ko‘rsatadi.

XULOSA

Samarqand imoratlari Temuriylar davrining yuksak ilmiy va madaniy darajasini aks ettiradi. Bu yodgorliklar bugungi kunda nafaqat O‘zbekiston, balki butun dunyo madaniy merosining ajralmas qismidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston tarixi (akademik darslik)
2. Temuriylar davri madaniy merosi
3. Samarqand me‘moriy yodgorliklari tadqiqotlari
4. Sharq me‘morchiligi tarixi